

”Grande dame” i Paris

Christiane de Meyercrone (1649-1738)

Et fordelagtigt giftermål

Eva Schrøders datter, Christiane, fik en skæbne, der lå langt ud over det sædvanlige for en provinspige uanset hendes høje sociale status. Hun var født i 1649 og blev gift 1674 med den unge lovende diplomat, Henning Meier, søn af hofapoteker Meier i København. Vi er nu i enevældens tid, hvor unge borgersønner kunne gøre en karriere, der før kun var forbeholdt adelssønner. Det har uden tvivl hjulpet Henning i karrieren, at han var yderst sprogkyndig, ikke mindst når det gjaldt diplomatsproget fransk, samt at Christiane var kusine til Griffenfeld på mødrene side. Nepotisme lå ikke Griffenfeld fjernt. Som diplomat kunne man ikke hedde et så simpelt navn som Meier. Henning Meier blev derfor adlet i 1674 under navnet de Meyercrone og kunne fra nu af føre sit eget våbenskjold. Christiane fik selv våbenbrev den 8. april 1682 med sit personlige våben, der var forskelligt fra ægtefællens.¹⁾

Det var også i 1674, året før udbruddet af Den skånske Krig, at Henning de Meyercrone blev sendt til Frankrig. Griffenfeld ønskede at forbedre forholdet til denne stormagt, der ellers var i alliance med Sverige. Når revanchekrigen med Sverige kom, ville det være en fordel med indflydelsesrige forbundsfæller. Formålet var at vinde Skåne, Halland og Blekinge tilbage. Det var en vældig udfordring for Henning de Meyercrone at komme til Frankrig. Den franske diplomatiske skole, som Ludvig 14. havde organiseret, var førende i Europa og blev efterlignet i de andre landes diplomatier. I 1676 blev parrets velgører, Griffenfeld, fældet på grund af sine udenrigspolitiske meritter, blandt andet forsøget på at bedre forholdet til Frankrig. Det var stik imod Danmarks officielle politik og tilmed forsøgt gennemført bag ryggen på Christian 5. Det fældende bevis på dette dobbeltspil var et brev fra Henning de Meyercrone til Terlon, den franske gesandt i København. Dette brev blev opsnappet i Hamburg og siden forelagt kongen. Fra da af rullede bolden, og der rejstes højforræderisag, som endte med Griffenfelds dødsdom og senere benådning til livsvarigt fængsel. Henning de Meyercrone blev samtidig tiltalt i den rejste højforræderisag, men klarede frisag - muligvis takket være sine fremragende diplomatiske evner.

Karossen på Resens stik fra Christiansborg Slotsplads kan passende karakterisere Christianes mod på livet.

Christian 5. (1646-1699). Udsnit af portræt ophængt i jomfruklosterets riddersal. Kunstner: Abraham Wuchters. Roskilde Kloster.

Christianes ægte mand, gesandt Henning de Meyercrone. Stik af C. Vermeulen efter maleri af Hyacinthe Rigaud. Findes bl. a. i Kobberstiksamlingen.

Gesandtpar ved Solkongens hof

Christiane og Henning kom hurtigt ovenpå igen og udsendes som gesandtpar til Solkongens hof i Paris. Hennings titel var "envoyé extraordinaire", men stillingen var ikke mere ekstraordinær, end at han kunne beholde den i 25 år. Var stillingen som diplomat krævende, så var stillingen som diplomatfrue ikke mindre. Hun skulle stå for gesandtskabets økonomi, en stor husholdning og en lang række repræsentative opgaver, der blandt andet indebar, at hun mestrede det franske sprog, hvad hun også gjorde. Selv om gagen var umådelig høj målt efter danske alen, op imod 8.000 rigsdaler om året, var det noget af en kunst at få pengene til at slå til. I virkeligheden skulle parret bruge det tredobbelte beløb for at kunne hævde sig på linje med andre diplomater i den franske hovedstad.

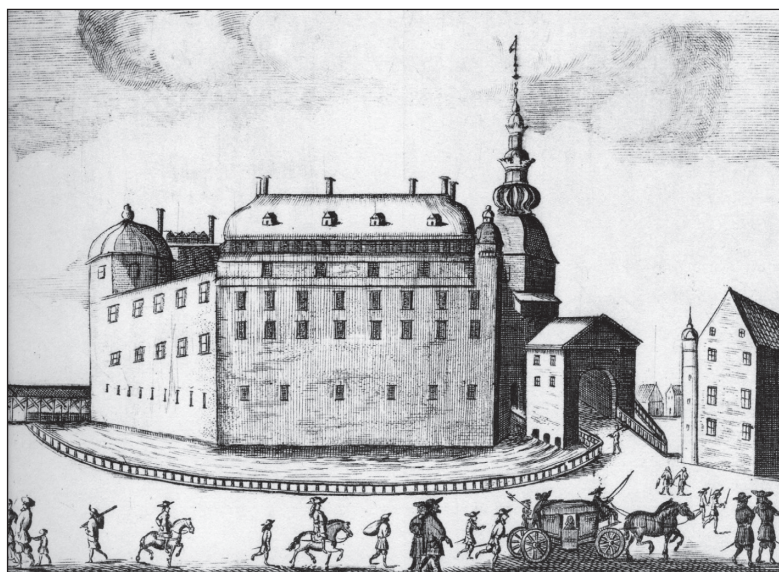
Først og fremmest måtte en gesandt have en stor, repræsentativ bolig, centralt beliggende i Paris. Christiane og Henning de Meyerchrone lejede derfor et palæ på den fine venstre Seinebred, lige over for kongeslottet Louvre. Parret skulle begå sig ved Solkongens hof og i de højeste kredse i det franske samfund. De kunne ikke deltage i andres gæstemodtagelser og fester uden selv at gøre gengæld i tidens overdådige stil. Hertil kom, at hoffet ikke boede fast i Paris, men forlagde residensen til andre dele af Frankrig med jævne mellemrum. Som gesandt måtte man følge med sammen med hele staben af tjenestefolk og andre ansatte samt en del af indboet, hvilket var meget kostbart. Landsmænd, der kom til Paris, forventede også, at gesandtparret gæstfrit slog dørene op for de tilrejsende og tilbød dem logi og bespisning (helst gratis!), medens de opholdt sig i den franske hovedstad. Mange unge adelsmænd, der var på dannelsesrejse i Europa, benyttede sig af denne gæstfrihed til at leve på nas med tjenestefolk, køretøj og heste. Når det blev for dyrt, sendte Meyerchrone, sikkert på fruens opfordring, en diskret påmindelse til deres fædre om at erlægge et beløb for opholdet.²⁾

Gesandtfruens opgaver

Det var som nævnt hovedsageligt gesandtfruen, der tog sig af gesandtskabets økonomi og administration. Her kom slægtens forretningstalent og erfaringerne hjemme fra købmandsgården i Roskilde Christiane til gode. Men som om dette ikke var nok, måtte hun et par gange hjælpe ægtemanden med de løbende gesandtskabsforretninger som en form

for chargé d'affaires. Det indebar udarbejdelse af skriftlige henvendelser til andre gesandtskaber og indberetninger til udenrigskollegiet hjemme i København. Det skete tilsyneladende til ægtemandens fulde tilfredshed.

Hun måtte desuden flere gange rejse hjem og ordne forskellige både embedsmæssige og økonomiske sager. Det har ikke været særlig behageligt at sidde i en umagelig karosse uge efter uge og skumpe af sted på veje, der ofte ikke var meget mere end en samling hjulspor, der blev til et håbløst muddersøle efter regnskyl. Hertil kom så overnatning i primitive kroer og faren for overfald af landevejsrøvere. Det krævede både en god fysik og en god portion mod at stå model til sådan en tur frem og tilbage. Hun har nok givet bekendte køreljighed, når det kunne lade sig gøre. I 1696 havde hun sin voksne datter med til København. De embedsmæssige forretninger bestod blandt andet i at tilse Henning de Meyercrones indenlandske embeder. Da han ikke kunne få sin gage til at slå til, havde regeringen hjemme søgt at hjælpe ham ved at overlade ham stillingen som amtmand og stiftsbefalingsmand over Ålborg Stift. Den daglige administration måtte udføres af en stedfortræder, men en gang imellem måtte familien kontrollere, at han gjorde sit arbejde ordentligt. I en tid uden bankoverførsler skulle hun også hente penge og transportere dem velbeholdent til Paris. Et andet formål med disse rejser var at aflægge rapport i København og modtage nye forholdsordrer til gesandten. Hun skulle for øvrigt ikke have holdt sig tilbage fra at deltage i

Christiansborg Slotsplads 1679. Kobberstikene fra Peder Hansen Resens Atlas Danicus, genudgivet 1974.

politiske intriger hjemme i hovedstaden. Hun har uden tvivl også taget sig tid til et lille besøg hos moderen i Roskilde, for hun skulle under alle omstændigheder passere den gamle købstad for at komme ind til hovedstaden.

En kvinde med forstand

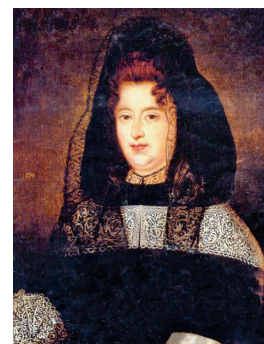
Hvordan var hun ellers, ud over at hun var modig og havde ben i næsen? En samtidig fransk diplomat har sagt følgende om Christiane: *"at hun i høj grad besad alle de kvalifikationer, som kan klæde en diplomats frue; hun blev ved det franske hof beundret for sin behagelige og fine forstand. Hun var i stand til at udrette ting af højere egenskaber end dem hendes køn i almindelighed beskæftiger sig med."*³⁾ Hendes sociale status, der gav hende adgang til at holde tjenestepiger, herunder barnepige, har bidraget til, at hun kunne bruge sine kræfter på andre områder end på moderskabet og det husmoderlige felt. Ægteparret havde mindst 4 børn, der nåede voksenalder. Christiane har nok født flere børn, for selv i de højeste kredse var der dengang mange spædbørn, der ikke blev ret gamle. Vi har kendskab til følgende sønner: Christian, der var ældst (faldt 1702 i slaget ved Luzzana, ca. 27 år gammel), Frederik (faldt i slaget ved Malplaquet 1709 som sidste mand af slægten) og Peter (død i Paris 1706). De fik alle en militær uddannelse. Der indgik også en midlertidig stilling som legationssekretær hos faderen, i hvert fald i to af sønnernes uddannelse. Hertil kom så den omtalte datter.⁴⁾

Fru Meyercrone korresponderede med andre danske diplomater i udlandet. Hun havde en livfuld stil, men var ikke så god til at stove. Der er bevaret et par breve til gesandten i London, Christian Lente. Heraf fremgår det, at hun mest skrev om private affærer og om bysladder i Paris og København, men hun kunne også komme ind på politiske emner. Hun var heller ikke bleg for at bede Lente og andre om at gøre sig visse tjenester. Ved en bestemt lejlighed bestilte hun 180 alen grønt moiré fra London med nøjagtig angivelse af stoffets farve og kvalitet. Hun bad også frimodigt om, at den engelske gesandt tog stoffet med i sin kuffert, så hun kunne undgå at betale told.⁵⁾

Storhed står for fald

En dag var det slut med Meyercrone-parrets magt og indflydelse i Paris. Årsagen må blandt andet søges i politiske forhold i Europa. I 1701 udbrød Den spanske Arvefølgekrig, der førtes mellem Østrig, England og Nederlandene imod

1 alen = 62,81 cm.

Ludvig 14.' anden hustru, den borgerlige madame de Maintenon (1635-1719), der fik ham til at forfølge huguenotterne. Hjemmesiden: Grand Ladies (www.gogmsite.net.)

Frankrig. Krigen bidrog til at vanskeliggøre de Meyercrones stilling i Paris. Især efterretningen om de danske hjælpetroppers indsats på kejserlig side imod Frankrig i slaget ved Hochstadt vakte Solkongens mistillid til de Meyercrone og til den danske regerings loyalitet.

Men den franske konges personlige forhold spillede også en rolle. Fra at være en udsvævende ødeland udviklede han sig til en bigot, religiøs fanatiker på sine gamle dage under indflydelse af sin nye hustru af borgerlig herkomst, madame de Maintenon, og ikke mindst hendes skriftefader, jesuiterpræsten Père la Chaise. Nu skulle alle indbyggere i det franske rige være rettroende katolikker. Det såkaldte Nantes-Edikt, der havde sikret de franske protestanter, også kaldt for huguenotter, trosfrihed og kirkelige rettigheder, var blevet ophævet i 1685. Konsekvensen blev en forfølgelse af alle ikke-rettroende, og en masseudvandring tog sin begyndelse. Omkring 200.000 mennesker måtte flygte fra Frankrig.

Gesandtparret kunne ikke stiltiende se på, at trosfæller blive forfulgt uden at hjælpe. De gemte adskillige eftersøgte personer i deres gesandtskabsbolig, der jo var sikret diplomatiske rettigheder. Det har uden tvivl været madame, der har taget affære og hjulpet protestanter i nød. Hun skjulte dem ikke bare i sit hjem, men hjalp dem også til sikker flugt ud af Frankrig. Det kom madame de Maintenon for øre. Hun gik straks til kongen og sladrede. Disse ting tilsammen fik Solkongen til at bede den danske regering om at tilbagekalde sin gesandt i Paris, selv om man ikke kunne klandre hans embedsførelse, og regeringen efterkom dette ønske. Efter et kvart århundrede som sit lands repræsentant ved Solkongens hof blev de Meyercrones bortrejse forbigået i tavshed uden den obligatoriske afskedsaudiens. Christiane fik en direkte udvisningsordre for sin hjælp til huguenotter på flugt. For at føje spot til skade blev rejsefølget udsat for et røverisk overfald af en gruppe soldater, da de nåede til den belgiske grænse. Den danske attaché Søren Numsen, der sad ved siden af Henning de Meyercrone i karossen, blev dræbt ved et skud gennem ruden. De øvrige rejsedeltagere slap med skrækken. Måske var overfaldet arrangeret af den franske regering?

Enkestand i Roskilde

Ægteparret kom tilbage til Danmark i 1706, samme år som sønnen Peter og fruens mor døde, og de bosatte sig nu i Roskilde. Husherren var stadig amtmand og stiftsbefalings-

mand i Ålborg. Endvidere havde kongen overladt ham en gård i det gamle Ringkøbing Amt og hædret ham med titlen gehejmeråd, så parret kom ikke til at lide økonomisk nød. Men begivenhederne havde taget så meget på Henning de Meyercrone, at han døde i 1708. Christiane måtte nu belave sig på en stille enketilværelse. Den kom til at vare i 30 år. I 1709 havde hun ydermere den sorg at miste sin sidste søn Frederik.

Lige som moderen var hun socialt interesseret. Derfor kastede hun sig over velgørenhedsarbejde. Det var en interesse, som hun delte med sin søster Maria, der allerede var blevet enke efter borgmester Bernt Meier i 1688. De to damer påtog sig at få sat skik på forældrenes gamle brødlegat

Ved min Hiemkomst befinder jeg ovenbemelte mine Sal. Forældres Gave til de Fattige saa vel at være indrettet af Hr. Commerce-Raad Peder Klavman, at jeg dermed i alle Maader ere fornøjet. Koes-Filde, den 22de Febr. 1707. C. de Meiercron.

Saa som jeg ved min Hiemkomst til Koesfælde, efter den ulykkelige Gdebrand den 4de October 1735, selv maatte forskaffe Skolens Discippler det Brød som dem var tillagt efter mine Sal. Forældres Legatum, da der i Byen fast ey var Brød at faae tilkiøbs; Da for endnu lidet at forsøge samme Gave, har jeg, i den Hellig Trefoldigheds Navn, tillagt Et Hundrede Rixdaler Croner tilligemed dette Lars Rente, fra 11te Junii 1737 til 11te Junii 1738, 5 Rdlr., og samme 100 Rdlr. tilligemed 5 Rdlr. Rente leveret Rektor Scholæ, Mag. Schnabel, da heele Capitalen nu er 1200 Rdlr. Croner, nemlig 1000 Rdlr. given af mine Sal. Forældre, 100 Rdlr. tilførs af mig selv, og nu igien 100 Rdlr., som giver aarlig Rente 60 Rdlr. Croner, for hvilken Rente tilligemed den Kongel. Allernaadigst efterladte Consumption 10 Rdlr. Courant, skal ugentlig hver Loverdag veyes og udgives til 16 fattige Skole-Disciple, til hver 8te Pund Brød, naar gode og lette Maringer ere, saa at den foranførte Rente ikke skulle gandske behøves, da spares det overblevne af hver Qvartal, indtil, om Gud behager, der indfalder dyre Maringer, paa det enhver af de 16 fattige Skole-Discippler alle Tider kand nyde ugentlig 8te Pund got forsvartlig Brød, og maa ingen Rug leveres Bageren, efter Capitels Kiøb, men han betales i reede Penge hver Qvartal, naar Brødet i samme Qvartal har været saa got, som det bør at være, og saa snart Brødet befinder at være paaflagelig, da straxen samme Uge at tage forsvartlig Brød af en anden Bager, og dersom han alligevel, efter den Tid, bliver ved at bage usforvartlig Brød, da at antage en anden Bager i hans Sted. Ellers alting at forholdes efter den forhen opsatte Fundas af Dato 2den Januarii 1707. Beder derfor ydmygft, at Hans Excellence, Hr. Stift-Utmand og Hæderlig Høyhærd Hr. Biskopen, dette med mig vil underskrive, og ved Landemodene umage sig og forhøre om Dispensationen og dermed have Indseende. Kjøbenhavn, den 23 Augusti 1737. C. M. de Meiercron.

Efter Begiarung underskriver og forsegler

B. Gersdorff.

Ovenstaaende er mig foreviist, som og dets Indhold, bør og skal i alle Maader worde efterlevet. Kjøbenhavn, den 26 Augusti 1737.

C. Worm.

Christiane de Meyercrones efterskrift til donationsbrev for forældrenes brødlegat, 1707. Gengivet efter Hofman.

Monument for Hellig Kors Kilde. Ca. 1910.
Foto i Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

til fattige skoledisciple. De fik udfærdiget et donationsbrev, som blev stadfæstet i 1707. De forøgede formuen med 100 rigsdaler og overlod rektor Schade ved katedralskolen at sætte de 1.100 rigsdaler på rente, så formuen årligt gav et afkast på 10 %. De to damer påtog sig selv at uddele brødene, så længe de levede. I 1737 lagde Christiane yderligere 100 rigsdaler til formuen. I gavebrevet meddeler hun blandt andet, at hun efter byens brand den 14. oktober 1735 en tid selv måtte sørge for at få brødene bagt, da det ikke var til at købe brød i byen.⁶⁾ Hun hjalp også ved at have en skoleelev i huset som stikirenddrenge. Blandt andet skulle han hente vand til husholdningen ved Hellig Kors Kilde. Denne dreng var Grundtvigs farfar, der således tjente til livets ophold hos den rige enke ved siden af sin skolegang på katedralskolen.

Meyercrones Stiftelse

Christiane oprettede endvidere sin egen stiftelse, den såkaldte Meyercrones stiftelse. Måske var hun inspireret af Roskilde adelige Jomfrukloster, en stiftelse for ugifte adelsfrøkener oprettet i 1699. Den nye stiftelse var mere beskedent beregnet for to fattige enker, men af god familie. Til det formål købte fru den gamle kantorhave lige nord for domkirken. Her lå de forfaldne rester af præsteboligen for kantoren, domkirkens fjerde præst i katolsk tid. De blev nu revet ned, og en ny gård blev opført i 1708. Den fik navnet Meyercrones Stiftelse efter stifteren. Det økonomiske grundlag for stiftelsen var en del jordegods fra Sankt Agnes Kloster og desuden et stykke land i Himmelev, som Christiane havde arvet efter sin mor. Stiftelsen blev bestyret af hende selv, indtil hun døde i 1738. Hun blev begravet ved siden af sin mand i Nicolai Kirke i København. Efter hendes død overtog hendes ugifte søsterdatter, Marie Christine Meier, bestyrerjobbet, og det var hende, der 1739 sørgede for, at stiftelsen fik en fundats. Derfor kaldes stiftelsen for Jomfru Meyercrones stiftelse i brandtaksationen fra 1761.⁷⁾ Hun sørgede også for at forøge formuen og skabe rammerne for, at den fortsat kunne vokse. Og frem for alt sørgede hun for, at administrationen af stiftelsen kunne overleve hende selv.

Formuen voksede støt og roligt i de følgende år, og i 1833 kunne man rive den gamle gård ned for at give plads til den nuværende bygning, der er en etage højere. Herved blev der plads til 4 enker. Man har sikkert genbrugt fundamentet, for den nye gård har samme antal spærfag, som den gamle. Desuden er tagværkstømmeret genbrugt, idet der er indhugget

to sæt tømmermærker på tagspærene. Endvidere er der genbrugt en dør med gammeldags bukkehornshængsler. Den sidder stadig i sin karm på første sal.

Meyercrones stiftelse opført 1833. Fotografet en sommerdag ca. 1900. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Morbærtræerne og mindet om Christiane

Men der er et andet minde om fru Meyercrones virke. Ud imod Domkirkepladsen plantede hun en række morbærtræer. Hun havde selv haft små stiklinger med hjem fra Frankrig. Et enkelt af disse træer stod til et stykke ind i 1900-tallet. Da man midt i 1920'erne omlagde Domkirkepladsen, blev nogle af træets store rødder hugget over, så det var dødsdømt. Der blev nu taget et par stiklinger af dette træ. Da de havde vokset sig store, var det gamle træ for længst væk. Det ene træ står i Landbohøjskolens have i København, medens det andet blev foræret til Domkirken, der nu var blevet ejer af Meyercrones stiftelsesbygning, og træet blev plantet i stiftelsens have.

Den gamle gård fra 1833 står endnu. Dog er stiftelsens formue blevet slået sammen med to andre og endnu ældre stiftelsers formuer, ligesom selve gården er blevet solgt til Roskilde Domsogns menighedsråd omkring 1990 og omdannet til en almindelig udlejningsejendom. Den nyeste del af stiftelsen - et rødstenshus ud imod Skolegade fra 1897 - blev revet ned ved samme lejlighed. Men vi kan stadig gå hen og se omridset af Christianes gamle gård ved Domkirkepladsen.

Det sidste af de gamle morbærtræer på Domkirkepladsen, der stammede fra Christianes hjembragte stiklinger fra Paris omkring 1700. Foto ca. 1920 i Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Noter:

- 1) Dansk Adelsårbog, s. 5-6.
- 2) Meyercrones arkiv.
- 3) Hess-Hansen, s. 26.
- 4) Dansk Adelsårbog, s. 5-6.
- 5) Gesandt Lentes arkiv.
- 6) Hofman, s. 289-293.
- 7) Brandtaxation 1761-65. Nr. 172.

Kilder og litteratur:

I denne biografi er der anvendt gesandtskabsarkiver i Statens Arkiver, adelsårbog, brandtaksation og fundatssamling fra Roskilde, m.v.

Christian Lentes arkiv. Statens arkiver.

Henning Meyercrones gesandtskabsarkiv. 1673-1706. Statens Arkiver. Roskilde Købstad. Brandtaxation 1761-1765. Kopi i Roskilde lokalhistoriske Arkiv samt Arkivalier Online. Statens Arkiver.

Axelsen, Per: "Meyercrone Stiftelse" – Domkirkepladsen 2, Roskilde. Foreningen for bygnings- og landskabskultur Roskilde. Årsskrift 1992, s. 23-28.

Behrmann, Hendrik: Grundrids til en historisk-topografisk Beskrivelse af det gamle Konge- og Bispeæde Roeskilde med sine egne og Omegnens Mærkværdigheder, især dens Domkirke og sammes Monumenter, fra de ældste Tider til vore Dage. København 1832.

Christensen, Chr.: Købmandsdynastiet Schrøder. Jul i Roskilde 1940, s. 14-16.

Dansk Adelsårbog. XLVII. København 1930. II.

Dansk Biografisk Leksikon. Ved Povl Engelstoft og Svend Dahl. Bd. XV. København 1938. (Om Meyercrone ved Franz von Jessen).

Fabricius, Knud: Griffenfeld. København 1910.

Fang, Arthur: Roskilde. Fra byen og dens historie. II. Roskilde 1970.

Greiner, Kim: Havens morbærtræ. <http://bibliotek.science.ku.dk/life150/haven/havensmorbærtre/>

Hess-Hansen, Fr.: Madame de Meyercrone. En "Grande dame" ved solkongens hof. Jul i Roskilde 1950, s. 24-27.

Hofman, Hans de: Samlinger af publique og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve, som forefindes udi Danmark og Norge. Roeskilde Amt. VII. 1761.

Jessen, Franz von (red.): Danske i Paris gennem Tiderne. Bd. I. København 1936. Om Meyercrone-parret s. 120-146 ved Henny Glarbo og s. 207-208 ved Eiler Nystrøm.

Kobberstikkene fra Peder Hansen Resen Atlas Danicus 1677. Genudgivet ved Rosenkilde og Bagger. København 1974.